

Investigating the Relationship between Gender Inequality and Cultural Development (Case Study: Female Students of Tehran Islamic Azad University)

Hamid Bakhtiari

PhD Candidate in cultural sociology, Central
Tehran Branch, Islamic Azad University,
Tehran, Iran.

Zahra Hazrati Somee *

Assistant Professor of Sociology, Central Tehran
Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

Sasan Vadiéh

Assistant Professor of Sociology, Central Tehran
Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

Abstract

Social inequality is one of the critical subjects of sociology and there is no doubt that an entirely equal society remains a theoretical and abstract context. After all inequality based on gender, age and social roles, and stigmatization and labeling arising from them are common and a society free from them has not been yet experienced. Gender inequality is one of the most important forms of social inequalities. It has been said that the study of social stratification in sociological thinkings is a malestream and women have been left out of studies in this field accordingly. Gender inequality influences the social, cultural and economical development indices, health, population control and social equality. In addition to their indisputable role in development process, women normally deserve a high level of equality in benefitting from cultural teachings. Gender inequality is a general and lasting dimension of human societies. Individual distinctions including intrinsic and motivational capabilities as well as various individual preferences, and the social differences such as different life styles, rights, opportunities, rewards and advantages granted by society and institutionalized lead to inequality.

* Corresponding Author: hazrati14@yahoo.com

How to Cite: H, Bakhtiari; Z, Hazrati Someeh; S, vadia. (2024). Investigating the relationship between gender inequality and cultural development (case study:female students of Tehran Islamic Azad University), *Journal of Social Development and Welfare Planning*, 14(57), 417-448.

Introduction and Objective:

Gender inequality is one of the phenomena that can be seen in most human societies, and as a social issue, like other social phenomena, it is affected by various factors and on the other hand, it also affects other variables. The present study was conducted with the aim of investigating the relationship between gender inequality and cultural development of female students of Islamic Azad University of Tehran.

Methodology:

The research method was descriptive-correlation. The statistical population was all female students of Tehran Islamic Azad University with a total of 457,381 people. The sample size has been calculated using the multi-stage cluster sampling method proportional to the volume and simple random equal to 382 people. In order to collect data, a researcher-made questionnaire on cultural development (34 items) and gender inequality (23 items) was used. Data analysis was done using Spss22 software.

Results:

The results showed that gender inequality in general $[-0/711]$ and its dimensions such as (cultural inequality $[-0/675]$, social inequality $[-0/662]$, economic inequality $[-0/483]$, symbolic inequality $[-0/574]$) have an inverse relationship with cultural development. This means that with the reduction of gender inequality and its dimensions, the level of cultural development will decrease.

Conclusion

Therefore, it is possible to strengthen cultural development and its components by reducing gender inequality in society. Because as long as the women of a society are in an unequal position compared to men, it cannot be expected that the institution of the family has sufficient status and stability. On the other hand, women play a key role in gender socialization of children.

There is a significant relationship between the level of social network use by respondents and cultural development; a significant relationship is observed between the level of satellite use by respondents and cultural development as well. There is a strong correlation between these two variables. Considering the ever-increasing and extensive use of the virtual social networks by majority of people, especially the youth and students, their roles in cultural development is undeniable.

Unequal distribution of the symbolic capital (gender inequality dimension) with the cultural development dimensions shows an inverse relationship between unequal

cultural capital distribution variable (gender inequality dimension) and attitude toward life (strong correlation), and optimism nature (strong correlation). Moreover, correlation investigations explored the strongest correlation between attitude toward life and optimism nature; in which case the more unequal symbolic capital distribution, the less attitude toward life and optimism nature.

Unequal distribution of the economic capital (gender inequality dimension) with the cultural development dimensions shows an inverse relationship between unequal economic capital distribution variable (gender inequality dimension) and rationality (strong correlation), and confidence (medium correlation), and justice (medium correlation), and perception of competition (medium correlation). Furthermore, correlation investigations explored the strongest correlation with rationality; it means that the more unequal economic capital distribution, the less rationality. Perception of competition variable showed a strong correlation as well; in which case the more unequal economic capital distribution, the more perception of wealth and the more utilization of the available resources which indicates per se a development-opposing culture.

Unequal distribution of the social capital (gender inequality dimension) with the cultural development dimensions shows an inverse relationship between unequal economic social distribution variable (gender inequality dimension) and confidence (strong correlation), and justice (strong correlation). Moreover, correlation investigations explored the strongest correlation between confidence and justice; it means that the more unequal social capital distribution, the less confidence and justice.

Keywords: Gender Inequality, Cultural Development, Woman, Social Capital Inequality, Economic Capital Inequality, Cultural Capital Inequality.

بررسی رابطه نابرابری جنسیتی و توسعه فرهنگی^۱ (مورد مطالعه: دانشجویان زن دانشگاه آزاد اسلامی تهران)

دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی فرهنگی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

حمید بختیاری

استادیار جامعه‌شناسی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

زهرا حضرتی صومعه *

استادیار جامعه‌شناسی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

ساسان ودیعه

چکیده

نابرابری جنسیتی یکی از پدیده‌هایی است که در بیشتر جوامع بشری دیده می‌شود و به عنوان مسئله‌ای اجتماعی، همانند سایر پدیده‌های اجتماعی، تحت تأثیر عوامل مختلفی قرار دارد و از سویی بر متغیرهای دیگر نیز تأثیرگذار است. پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه بین نابرابری جنسیتی و توسعه فرهنگی دانشجویان زن دانشگاه آزاد اسلامی تهران انجام گرفت. روش پژوهش توصیفی-همبستگی بود. جامعه آماری، کلیه دانشجویان زن دانشگاه آزاد اسلامی تهران با حجم تعداد ۴۵۷۳۸۱ نفر بوده‌اند. حجم نمونه با استفاده از شیوه نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای متناسب با حجم و تصادفی ساده برابر با ۳۸۲ نفر محاسبه شده است. به منظور جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه محقق ساخته توسعه فرهنگی (۵۷ گویه) و نابرابری جنسیتی (۳۴ گویه) استفاده گردید. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزارهای Spss22 انجام گرفت. نتایج نشان داد، نابرابری جنسیتی (۰/۷۱۱-) در حالت کلی و ابعاد آن همچون (نابرابری فرهنگی «۰/۶۷۵-»، نابرابری اجتماعی «۰/۶۶۲-»، نابرابری اقتصادی «۰/۴۸۳-»، نابرابری نمادی «۰/۵۷۴») با توسعه فرهنگی رابطه معکوس دارند. بدین معنا که با کاهش نابرابری جنسیتی و ابعاد آن، سطح توسعه فرهنگی کاهش می‌یابد. لذا می‌توان با کاهش نابرابری جنسیتی در جامعه به تقویت توسعه فرهنگی و مؤلفه‌های آن پرداخت. چرا که مادامی که زنان یک جامعه در وضعیت نابرابر نسبت به مردان قرار داشته باشند نمی‌توان انتظار داشت که نهاد خانواده از جایگاه و استواری کافی برخوردار باشد. از سویی زنان نقش کلیدی در جامعه‌پذیری جنسیتی کودکان دارند.

واژه‌های کلیدی: توسعه فرهنگی، نابرابری جنسیتی، نابرابری نمادی، نابرابری اجتماعی، نابرابری اقتصادی

۱- این مقاله برگرفته از رساله دکتری رشته جامعه‌شناسی فرهنگی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی است.

* نویسنده مسئول. hazrati14@yahoo.com

۱- مقدمه

نابرابری و در پی آن قشربندی اجتماعی یکی از همه گیرترین و کهن ترین پدیده‌هایی است که جامعه بشری همواره با آن روبرو بوده است. تفاوت بین اعضای یک جامعه، پهنه‌ای بسیار گسترده دارد که از ویژگی‌های طبیعی آغاز می‌شود و به ویژگی‌های اقتصادی - اجتماعی و فرهنگی کشیده می‌شود. اگر در جامعه‌ای، ویژگی‌هایی ارزشمند و بقیه بی‌ارزش تلقی شود یا حتی اگر برخورداری از برخی ویژگی‌های طبیعی، دست‌یابی به موقعیت‌های مطلوب منزلت قدرت منجر شود، تفاوت طبیعی به نابرابری اجتماعی تبدیل می‌شود. یکی از ویژگی‌های طبیعی افراد، جنسیت آن‌ها است که در بیشتر جوامع بر پایه معیار فرهنگی-اجتماعی ارزیابی می‌شود در این بستر فکری زنان کم‌ارزش‌تر از مردان پنداشته می‌شوند و موقعیت‌های فرودست منزلت - قدرت را به دست می‌آورند.

میزان آموزش و سطح اشتغال زنان و سایر فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی از مردان کم‌تر است. زنان در محیط خانواده و خصوصاً کار با مشکلاتی روبرو هستند که در ادبیات جامعه‌شناختی به «سقف شیشه‌ای» تعریف شده است؛ یعنی محدودیت‌هایی غیرقابل رؤیت، اما واقعی در حیطه عمومی زندگی و شاید خصوصی خانواده که زنان با آن‌ها دست‌وپنجه نرم می‌کنند (قنبری و فتیحی، ۱۳۹۶: ۷۰).

از آنجا که زنان نیمی از جمعیت جهان را تشکیل می‌دهند، پرداختن به نقش آنان در فرایند توسعه جامعه از اهمیت عمده‌ای برخوردار است. در طول تاریخ، شرایط بیولوژیکی، طبیعی و اجتماعی، وضعیت را به شکلی رقم زده‌اند که زنان را محدود، فرمانبردار و مقید کرده‌اند؛ به گونه‌ای که علیرغم تلاش‌های صورت گرفته در دهه‌های اخیر، هنوز هم بخش اعظمی از زنان دنیا شاهد تغییرات اندکی در وضعیت خود هستند. مهم‌ترین عاملی که زنان را از پیشرفت بازداشته، دیدگاه‌ها و ایستارهایی است که در بطن جامعه شکل گرفته است؛ ایستارهایی که بدون تغییر در آنها هرگونه تلاشی از سوی نهضت‌ها و جنبش‌های زنان، بی‌نتیجه خواهد ماند. این ایستارها به صورت کلیشه‌هایی در جامعه رسوخ کرده و مانع بزرگی در تغییر وضعیت زنان هستند (عنایت و عنبری روزبهانی، ۱۳۹۲: ۵).

در واقع اولین نشانه‌های تبعیض جنسیتی در خانواده با تولد نوزاد نمایان می‌شود. شاید اولین پرسشی که در تولد هر نوزادی پرسیده می‌شود در ارتباط با جنسیت است و بر حسب پسر یا دختر بودن نوزاد، واکنش‌های متفاوتی از سوی والدین و اطرافیان نشان داده می‌شود (ساروخانی و محمودی، ۱۳۸۷:۴۸). در میان نابرابری‌ها، نابرابری میان زن و مرد از جمله مواردی است که در طول تاریخ بشر تمامی جوامع مطرح بوده است. نابرابری جنسیتی یعنی در دست گرفتن مجامع، موقعیت‌ها، مزایا و موهبت‌های هر جامعه، به گونه‌ای که یک جنس از آن برخوردار و دیگری از آن بی‌بهره باشد (شکریگی، ۱۳۹۶:۴۸). در واقع می‌توان گفت که تعصب جنسیتی به یک اتفاق رایج در همه‌جا تبدیل شده است. قربانیان تبعیض جنسیتی انگیزه و روحیه موردنیاز برای انجام مؤثر شغل خود را از دست می‌دهند (Ajay and Omosule, 2017:11).

جنسیت یکی از ویژگی‌های طبیعی افراد است که در بیشتر جوامع بر پایه معیارهای فرهنگی - اجتماعی ارزیابی می‌شود و در سال‌های اخیر، در کنار قومیت، به یکی از پایه‌های اساسی نابرابری اجتماعی تبدیل شده است. پس می‌توان عنوان نمود که فراهم نمودن زمینه‌های برابری جنسیتی می‌تواند در توسعه فرهنگی جوامع تأثیرگذار باشد؛ در واقع توسعه فرهنگی فرآیندی است که طی آن با ایجاد تغییراتی در حوزه‌های ادراکی، شناختی، ارزشی و گرایشی انسان‌ها، شخصیت ویژه‌ای در آنها به وجود می‌آید که حاصل آن کنار گذاشتن خرده‌فرهنگ‌های نامناسب توسعه‌ای و دستیابی به توسعه فرهنگی است (ازکیا و غفاری، ۱۳۹۳:۴۸).

با توجه به تأثیر غیرقابل‌انکار زنان در فرآیند توسعه برخوردارانی آنها از سطح بالایی از برابری در آموزه‌های فرهنگ ضرورت پیدا می‌کند؛ زیرا مطالعات جامعه‌شناسی توسعه بدون در نظر گرفتن بعد فرهنگی آن ممکن است به تحلیل و ارائه نتایج ناقص بینجامد. از طرفی اجرای بسیاری از برنامه‌های توسعه، بدون در نظر گرفتن شرایط فرهنگی خاص حاکم بر جامعه ممکن است به شکست انجامیده یا عقیم بماند زیرا هرچند ممکن است عوامل بیرونی و شرایط عینی، شرایط لازم را برای تحقق توسعه فراهم نماید اما بدون تحقق شرایط کافی که همان شرایط ذهنی تلقی می‌گردد، نمی‌توان به توسعه رسید.

بنابراین می‌توان عنوان کرد که لازمه دستیابی به توسعه فرهنگی پایدار، حضور زنان و مردان در عرصه‌های مختلف به‌طور برابر است. بر اساس تحقیقاتی که به ابتکار مجمع جهانی اقتصاد در موضوع نابرابری جهانی میان زنان و مردان انجام شده، در سال ۲۰۲۱ میلادی ایسلند (مانند سال قبل از آن) برابرترین کشور جهان در این موضوع بوده و پس از آن نیز به ترتیب کشورهای فنلاند، نروژ، نیوزیلند و سوئد قرار داشته‌اند. کشورهای آلمان و سوئیس در بین ۱۴۶ کشور، به ترتیب رتبه‌های دهم و سیزدهم را داشتند و ایران نیز در این جدول در رتبه ۱۴۳ جای گرفته است (World Economic Forum, 2022: 34). این در حالی است که ایران در شاخص نابرابری جنسیتی جهانی در سال ۲۰۲۰ رتبه ۱۴۸ را در میان ۱۵۳ کشور به خود اختصاص داده و جایگاه آن در مقایسه با رتبه سال ۲۰۱۸ (در میان ۱۴۹ کشور) به میزان ۶ پله تضعیف شده است (کریمی دستنایی، ۱۳۹۸: ۵).

با نگاهی به تحقیقات انجام شده پیرامون موضوع حاضر توسط هیس، ای گرین، آپر، استاورپولو، هارپر، ناسیمنتو و زیودی^۱ این نتیجه حاصل شده است که در ۱۵ کشور موردبررسی، پسران به‌طور مداوم تشویق می‌شوند تا قوی و مستقل باشند، درحالی‌که دختران به عنوان آسیب‌پذیر و نیازمند حمایت دیده می‌شوند. با شروع بلوغ، از پسران انتظار می‌رود که سرسختی و قدرت جنسی خود را ثابت کنند، درحالی‌که دختران مسئول جلب توجه مردان هستند. نگرانی در مورد تمایلات جنسی زنان و خطر شهرت باعث می‌شود والدین به شدت رفتار و آزادی حرکت دختران خود را کنترل کنند.

پسرانی که به استانداردهای مردانگی محلی دست نمی‌یابند، توسط همسالان خود مورد آزار و تمسخر قرار می‌گیرند، درحالی‌که دخترانی که از هنجارهای محلی مناسب جنسی تخطی می‌کنند، شرمنده و شدیداً تحریم می‌شوند. و مهم‌تر از همه، پسران هرگز نباید صفات یا احساسات مرتبط با زنانگی را نشان دهند (Heise & et al, 2019: 42). به عبارتی نتایج تحقیقات انجام شده بیانگر تفاوت‌های فرهنگی در نگرش افراد نسبت به برابری جنسیتی است. توجهات خصمانه برای نابرابری جنسیتی در قالب باورهای مبنی بر

1. Heise, E Greene, Opper, Stavropoulou, Harper, Nascimento, Zewdie

اینکه زنان به دنبال کسب قدرت بر مردان از راه‌های پنهانی هستند (و بنابراین کمتر توانایی یا مستحق موقعیت برابر هستند) در بافت‌های فرهنگی غربی کمتر از خارج از آنها رایج است (Glick, Fiske, Mladinic, Saiz, Abrams & et al, 2000: 768; Napier,) (Thorisdottir, Jost, 2010: 410).

در واقع یافته‌ها بیانگر آن است که توجیه خصمانه رفتار نابرابر با زنان در بین زنان ژاپن و کره جنوبی بیشتر از زنان اروپای شمالی، ایالات متحده آمریکا و استرالیا است؛ به عبارتی این نشان می‌دهد که زنان در بافت‌های فرهنگی غربی ممکن است نابرابری جنسیتی را بیش از زنان در بافت‌های فرهنگی شرق آسیا ببینند. لذا با توجه به حاکم بودن نابرابری جنسیتی در جوامع در حال توسعه و خاصه ایران، پرداختن به مقوله توسعه فرهنگی و ارتباط آن با نابرابری جنسیتی امری ضروری و انکارناپذیر می‌باشد. از این رو پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه بین نابرابری جنسیتی و توسعه فرهنگی به دنبال پاسخگویی بدین سؤال است که چه رابطه‌ای بین نابرابری جنسیتی و توسعه فرهنگی وجود دارد؟

۲- چارچوب نظری تحقیق

نابرابری جنسیتی

در سال‌های اخیر واژه توسعه برای کشورهای جهان سوم با مفاهیم نابرابری، جنسیت، توانمندسازی و ... همراه بوده است. استفاده عام از این مفاهیم نشانگر عدم موفقیت مدل‌های پیشین توسعه در این جوامع می‌باشد. از طرف دیگر ورود این مفاهیم به ادبیات توسعه نشان می‌دهد که همه جوامع به این نتیجه رسیده‌اند که پیشرفت و توسعه آنها در گرو پذیرش برابری جنسیتی و باور به این نکته است که زن و مرد به رغم تفاوت در فرهنگ، تجربیات و تاریخچه زندگی، دارای حقوق و مسئولیتی مدنی بوده و می‌باید در زندگی از فرصت‌های مشابه برای به ظهور رساندن قابلیت‌های خود برخوردار شوند (اعظم آزاده، ۱۳۸۴: ۹).

نابرابری جنسیتی بیانگر برخورد یا عملی است که بر اساس جنسیت افراد به تحقیر، طرد، خوار شمردن و کلیشه‌بندی آنان می‌پردازد و نشان‌دهندهٔ یکسان نبودن دسترسی زنان و مردان به فرصت‌ها و امکاناتی مانند امکانات آموزشی است (صداقتی فرد و سخامهر، ۱۳۹۲: ۲). صاحب‌نظران عرصه جامعه‌شناسی حول محور نابرابری جنسیتی به بیان نظریات خود پرداخته‌اند که در ادامه به اهم نظریات آنها پرداخته شده است.

کالینز^۱ معتقد است که خانواده مانند سایر نهادهای موجود در جامعه، دارای ساختاری متشکل از قدرت و سلطه است و نابرابری موجود در آن را به عنوان تابعی از سرمایه‌های فرهنگی در نظر می‌گیرد و تداوم این نابرابری را وابسته به گفتگوها و شعاعی می‌داند که فعالیت جنسیتی هر کدام از زوجین را مشخص می‌کند؛ فعالیت‌هایی که خود تابعی از سرکوب و ثروت مادی است که در اختیار دارند (Turner, 1999: 499).

نظریات قشربندی جنسیتی چافتز^۲ و بلومبرگ^۳ بیان می‌دارند که به علت تقسیم کار جنسیتی در سطح کلان جامعه، دسترسی مردان به منابع با ارزش اجتماعی اعم از مادی و غیرمادی بیشتر بوده و در نتیجه زنان در روابط اجتماعی مشمول موقعیتی فروتر می‌گردند. مردان با کسب موقعیت‌های برتر در حوزه‌های مختلف توزیع فرصت‌ها، قادر به کسب مناصب مبتنی بر قدرت شده و برتری آنها در بسیاری از زمینه‌های تصمیم‌گیری و مدیریتی تضمین شده و ادامه می‌یابد (Turner, 1999: 236).

از دیدگاه ریتزر^۴ زنان و مردان نه تنها موقعیت‌های متفاوتی در جامعه دارند، بلکه در موقعیت‌های نابرابر نیز قرار گرفته‌اند. زنان در مقایسه با مردانی که در همان جایگاه اجتماعی جای دارند، از منابع مادی، منزلت اجتماعی، قدرت و فرصت‌های تحقق کمتری برخوردارند. این جایگاه اجتماعی می‌تواند بر طبقه، نژاد، شغل، قومیت، دین، آموزش و ملیت یا هر عامل مهم دیگر اجتماعی مبتنی باشد. نابرابری جنسیتی از سازمان جامعه

1. Collins
2. Chafetz
3. Bloomberg
4. Ritzer

سرچشمه می‌گیرد و از هیچ تفاوت مهم زیست‌شناختی یا شخصیتی میان زنان و مردان ناشی نمی‌شود. مضمون دیگر نظریه نابرابری ریتزر این است که هرچند افراد انسانی ممکن است از نظر استعدادها و ویژگی‌هایشان با یکدیگر تفاوت داشته باشند، ولی نابرابری جنسی از آنجا ناشی می‌شود که زنان در مقایسه با مردان از قدرت کمتری برای برآوردن نیاز به تحقق نفس برخوردارند، درحالی‌که هر دو در این نیاز سهیم هستند.

بر اساس آخرین مضمون، همه نظریه‌های نابرابری فرض را بر این می‌نهند که هم مردان و هم زنان می‌توانند در برابر ساختارها و موقعیت‌های برابانه‌تر، واکنشی آسان و طبیعی نشان دهند؛ به عبارت دیگر، آن‌ها بر این عقیده‌اند که دگرگون کردن موقعیت زنان امکان‌پذیر است (ریتزر، ۱۳۸۲: ۴۷۴). طبق نظریه فمینیستی، مردان و زنان در جامعه نه تنها وضعیتی متفاوت بلکه وضعیتی نابرابر دارند. زنان نسبت به مردان با موقعیت اجتماعی یکسان (طبقه، نژاد، شغل، قومیت، مذهب، تحصیلات، ملیت و ...) از پایگاه اجتماعی پایین‌تر و منابع مادی و قدرت و فرصت کمتری برای ابراز وجود برخوردارند. این نابرابری حاصل سازمان جامعه است و نه حاصل تفاوت‌های بیولوژیک یا شخصیتی مهم زن و مرد (ریتزر، ۱۳۸۲: ۶۲۳).

توسعه فرهنگی

مفهوم توسعه علاوه بر وضعیت اقتصادی جوامع، میزان نابرابری، وضعیت نیروی انسانی، وضعیت اجتماعی و سیاسی جامعه را هم مدنظر قرار می‌دهد. به عبارتی وقتی کشوری توسعه‌یافته تلقی می‌شود که همه ابعاد جامعه با هماهنگی لازم باهم ارتقا پیدا کنند، و درعین حال عدالت اجتماعی و اقتصادی و سیاسی در جامعه تحقق یابند (پناهی، ۱۳۹۷: ۲). در واقع توسعه فرهنگی با هدف قرار دادن تمام مردم سعی در فراهم آوردن اسباب دسترسی توده‌های مردم به فرهنگ و مشارکت آنان در زندگی فرهنگی را دارد؛ بدین ترتیب در توسعه فرهنگی دو عامل اهمیت می‌یابد که عبارتند از دسترسی و مشارکت (پهلوان، ۱۳۹۰: ۱۳۴).

انواع توسعه اقتصادی، اجتماعی و سیاسی باید مبتنی بر فرهنگ باشد، و ماهیت فرهنگی داشته باشد (دوپویه، ۱۳۷۴: ۱۳)؛ چرا که شرط تحقق توسعه اجتماعی، اقتصادی و سیاسی در یک جامعه، این است که اساس آن فرهنگی باشد؛ این رویکرد با پذیرش پیش فرض‌های چرخش فرهنگی و پسا ساختارگرایی امکان‌پذیر است. در این رویکرد همه ابعاد جامعه فرهنگی دیده می‌شود و هیچ نقطه‌ای از جامعه اعم از اقتصادی و اجتماعی خارج از مقوله فرهنگ قرار نمی‌گیرد. جامعه انسانی جامعه‌ای فرهنگی دیده می‌شود که حاوی ابعاد فرهنگ اقتصادی، فرهنگ اجتماعی و فرهنگ سیاسی است (نش، ۱۳۹۴: ۵۰).

ویژگی‌های توسعه فرهنگی عبارتند از: ۱) توسعه فرهنگی ویژگی بومی دارد (یعنی توسعه فرهنگی از جامعه‌ای به جامعه دیگر متفاوت است و هر جامعه می‌تواند مبتنی بر سنت‌های تاریخی خود، توسعه فرهنگی خاص خود را داشته باشد)؛ ۲) توسعه فرهنگی نیازمند برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری فرهنگی، پژوهش‌های ژرف و تطبیقی است؛ ۳) توسعه فرهنگی مبتنی بر ارزش‌های خاصی است و نوعی داوری ارزشی، مبتنی بر فرهنگ، به رسمیت شناخته شده است (صالحی امیری، ۱۳۹۵: ۳۷).

از سویی طبق نظریه سیستمی پارسونز، که مبتنی بر طرح خرده نظام‌هایی است که هر یک از آنها وابسته به دیگری است، می‌توان گفت که اگر خانواده منطبق با خرده نظام‌های سیستمی در نظر گرفته شود، می‌توانیم موقعیت زن را در جایگاهی فرض کنیم که از طریق سیستم فرهنگی، کارکردهایی از قبیل تطابق و سازگاری (سیستم زیستی)، تحقق و دستیابی به اهداف (سیستم شخصیتی)، کارکرد یگانگی (سیستم اجتماعی) و وضوح بخشی به اهداف و ارائه الگوهای فرهنگی را که مختص سیستم فرهنگی می‌باشد، ارائه دهد. لذا یک زن توسعه‌یافته فرهنگی توان ایفای نقش‌های قابل توجهی در تغییر روابط و مناسبات اجتماعی - شخصیتی و در مواقعی اقتصادی اعضای خانواده و در سطح کلان جامعه را دارا می‌باشد (آزاد ارمکی و منوری، ۱۳۸۹: ۵۴).

در واقع می‌توان عنوان نمود که مادامی که زنان از شاخص‌های توسعه فرهنگی برخوردار باشند می‌توانند در راستای کاهش نابرابری جنسیتی در جامعه گام بردارند، اما در

صورتی که ناتوان از همراهی با این جریان باشند، نمی‌توانند گامی نیز در راستای کاهش نابرابری جنسیتی بردارند.

با توجه به مبانی نظری تحقیق، جهت تدوین چارچوب نظری و ارائه مدل مفهومی تحقیق در بخش مربوط به نابرابری جنسیتی و استخراج مقوله‌های نابرابری همچون توزیع نابرابر سرمایه فرهنگی، توزیع نابرابر سرمایه اجتماعی، توزیع نابرابر سرمایه اقتصادی و توزیع نابرابر سرمایه نمادی، از نظریات بوردیو، کالینز، ریتزر، چافتز و نظریه پردازان حوزه فمینیست و برای استخراج متغیر توسعه فرهنگی و شاخص‌های آن «آموزش، دسترسی به امکانات، مشارکت، اعتماد، ثروت، رقابت، عدالت، ارزش کار، نوآوری و خلاقیت، نگرش به زمان، عقلانیت، اقتدار، نگرش به زندگی و ...» از نظریه هریسون و گروندونا استفاده شده است.

دختران و زنان با بر عهده داشتن مسئولیت خطیر پرورش نسل آینده در نظام طبیعی و تداوم بخشیدن به این نقش در جامعه، به گونه‌ای مؤثر در روند توسعه فرهنگی نقش داشته‌اند. جایگاه زنان و دختران در جوامع، به عنوان قشر فرهنگ‌ساز، از جمله موضوعات درخور اعتنایی است که می‌توان از منظر انسانی به آن توجه کرد و ابعاد آن را با بهره‌گیری از تلاش‌های علمی و پژوهشی مورد کاوش قرار داد (برازش، ۱۳۸۴: ۳۰۶) و با توجه به اینکه تمامی افراد جامعه (زن و مرد) نقش بسزایی در چگونگی تحقق توسعه فرهنگی دارند از این رو، وجود برابری جنسیتی در جوامع مختلف یکی از ابزارهای اساسی توسعه فرهنگی به شمار می‌آید.

مجمع جهانی اقتصاد در سال ۲۰۱۸، شاخص نابرابری جنسیتی را در ایران رتبه ۱۴۳ از بین ۱۴۹ کشور اعلام کرده است. شاخص شکاف جنسیتی تنها بازگوکننده میزان نابرابری میان زنان و مردان در ایران نیست، بلکه میزان دور بودن کشورمان از مسیر توسعه را هم نشان می‌دهد. کشوری که در پی توسعه است نمی‌تواند این گونه نیمی از نیروی انسانی متخصص خود را از مباحث (فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی) دور نگه دارد.

۳- پیشینه پژوهش

با نظر به گستردگی تحقیقات انجام شده پیرامون کلیدواژه‌های نابرابری جنسیتی و توسعه فرهنگی می‌توان عنوان نمود که اکثر تحقیقات به رابطه متغیرهای دیگری با این دو متغیر پرداخته‌اند و تحقیقی که دقیقاً با عنوان پژوهش حاضر انجام شده باشد، یافت نگردید؛ لذا حسب اولویت تحقیقات داخلی و بومی ابتدا به تحقیقات داخلی و سپس خارجی با در نظر گرفتن سال انجام تحقیقات مرتبط با موضوع پرداخته شده است.

مبارکی، موسوی و کشمیری (۱۳۹۹) در تحقیقی با عنوان «مطالعه تطبیقی احساس نابرابری جنسیتی و عوامل اجتماعی مرتبط با آن (مورد مطالعه: مادران و دختران شهر یزد)» به این نتیجه رسیده‌اند که احساس نابرابری جنسیتی مادران بیشتر از دختران است؛ در گروه دختران، فقط سه متغیر باورهای قالبی جنسیتی، هنجارهای جنسیتی و ساختار قدرت بر احساس نابرابری جنسیتی اثر مستقیم معنادار داشته‌اند و مابقی متغیرهای ساختاری، صرفاً اثر غیرمستقیم داشته‌اند. اما در گروه مادران فقط دو متغیر باورهای قالبی جنسیتی و ساختار قدرت بر احساس نابرابری جنسیتی اثر مستقیم معنادار داشته‌اند و مابقی متغیرهای ساختاری، صرفاً اثر غیرمستقیم داشته‌اند.

رسلیان (۱۳۹۹) در تحقیقی با عنوان «ارتباط بین احساس نابرابری جنسیتی و سرمایه اجتماعی-فرهنگی زنان شهر آبادان» به این نتیجه رسیده است که بین متغیرهای انواع سرمایه و احساس نابرابری جنسیتی رابطه معکوس و معنادار وجود دارد.

بخارائی (۱۳۹۴) در تحقیقی با عنوان «تحلیلی بر عوامل فرهنگی-اجتماعی مؤثر بر نابرابری جنسیتی (مطالعه زنان متأهل ۲۰ تا ۴۹ ساله شهر اصفهان)» به این نتیجه رسیده است که میزان نابرابری جنسیتی به ویژه در ابعاد اقتصادی و فرهنگی، در حد قابل ملاحظه‌ای به نفع مردان است. از میان متغیرهای مستقل، بین عقاید قالبی جنسیتی و نابرابری جنسیتی رابطه‌ای مشاهده نشده است. همچنین بین پابندی به ایدئولوژی مردسالارانه و نابرابری جنسیتی رابطه‌ای وجود ندارد، اما میان شیوه جامعه‌پذیری و نابرابری جنسیتی رابطه معناداری دیده می‌شود.

حسینی و احمدی (۱۳۹۲) در تحقیقی با عنوان «بررسی میزان سرمایه‌های فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی خانواده و رابطه آن با گرایش والدین به تبعیض جنسی میان فرزندان‌شان در شهر جوانرود» به این نتیجه رسیده‌اند که گرایش به تبعیض جنسیتی در بین زنان بیش از مردان است. نتایج استنباطی نیز بیانگر این است که بین متغیرهای سرمایه فرهنگی و اجتماعی والدین و گرایش آن‌ها به تبعیض جنسیتی رابطه معناداری وجود دارد؛ از سویی مجموع سرمایه‌های فوق همراه با متغیرهای زمینه‌ای (جنسیت و محل سکونت) ۲۴/۲ درصد از متغیر گرایش به تبعیض جنسیتی را پیش‌بینی می‌کند و در این میان سرمایه فرهنگی بیشترین نقش در پیش‌بینی متغیر گرایش به تبعیض جنسیتی را دارد.

امین جعفری و رهنما فلاورجانی (۱۳۹۱) در تحقیقی با عنوان «تأثیر سرمایه اجتماعی در احساس نابرابری جنسیتی زنان تحصیل‌کرده شهر اصفهان» به این نتیجه رسیده‌اند بین اعتماد اجتماعی، حمایت اجتماعی و شبکه اجتماعی به عنوان متغیر مستقل و احساس نابرابری جنسیتی به عنوان متغیر وابسته، رابطه مثبت و معنادار آماری وجود دارد. اما بین صداقت اجتماعی و احساس نابرابری جنسیتی و بین متغیرهای زمینه‌ای و احساس نابرابری جنسیتی رابطه معنادار آماری وجود ندارد.

ساروخانی و محمودی (۱۳۸۷) در تحقیقی با عنوان «بازتولید نابرابری جنسیتی در خانواده: مطالعه تطبیقی زنان شاغل و خانه‌دار شهر ایلام» به این نتیجه رسیده‌اند که در اکثر خانواده‌های ایلامی نابرابری جنسیتی در سه حوزه هنجاری، آموزشی، تحصیلی و اقتصادی وجود دارد و زنان به عنوان مادر نقش مهمی در ایجاد نابرابری جنسیتی در خانواده بین فرزند دختر و پسر خویش دارند؛ بین اشتغال مادران و تولید نابرابری جنسیتی رابطه معناداری وجود دارد؛ بیش‌ترین میزان نابرابری جنسیتی توسط مادران خانه‌دار تولید می‌شود.

آجیبی و امسلاو^۱ (۲۰۱۷) در تحقیقی با عنوان «تأثیر تبعیض جنسیتی بر توسعه ملی» به این نتیجه رسیده‌اند که باید کمپین سوادآموزی گسترده‌ای برای آموزش زنان وجود داشته

باشد. آموزش زندگی زنان را با تجهیز آنها به دانش، مهارت، نگرش صحیح و ارزش‌ها برای مشارکت مؤثر و همچنین کمک معنادار به توسعه ملی شکل می‌دهد.

سیکیروا و چیتاپا^۱ (۲۰۱۷) در تحقیقی با عنوان «نابرابری جنسیتی در مقابل فرهنگ و نقش زنان در توسعه اجتماعی و اقتصادی» با بیان این مهم که نابرابری جنسیتی به عنوان یکی از ویژگی‌های روابط اجتماعی در اکثر جوامع با فقر، خشونت، بازار کار، بهداشت، مسکن و آموزش مرتبط است، نشان دادند که شرکت‌های کوچک و متوسط با مشکلات منابع انسانی مواجه هستند. شرکت‌های کوچک و متوسط نمی‌توانند شرایط شرکت کارمندان خود را در دوره‌های آموزشی فراهم نمایند.

جایچاندوران^۲ (۲۰۱۵) در تحقیقی با عنوان «ریشه‌های نابرابری جنسیتی در کشورهای درحال توسعه» نشان دادند که بسیاری از کشورهایی که امروزه فقیر هستند، هنجارهای فرهنگی دارند که طرفداری نسبت به مردان را تشدید می‌کند. هنجارهایی مانند پدر و مادر بودن و نگرانی برای «پاک بودن» زنان به توضیح نسبت جنسی ناهنجار مردانه در هند و چین و اشتغال پایین زنان در هند، خاورمیانه و شمال آفریقا، برای مثال کمک می‌کند.

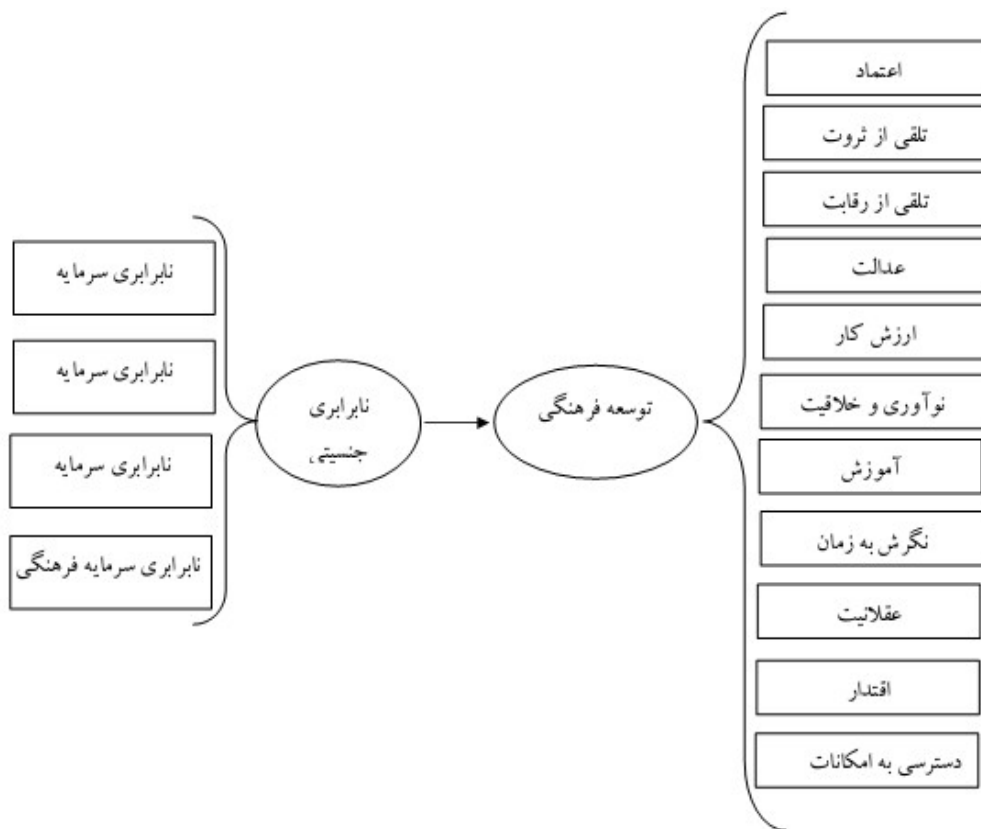
منیتی^۳ و همکاران (۲۰۱۴) در تحقیقی با عنوان «نابرابری جنسیتی در خانواده باهدف شکاف جنسیتی در کارهای خانه» به این نتایج دست یافتند که در خانواده‌هایی که زنان وظیفه تأمین معاش خانواده را بر عهده‌دارند و منابع مالی زنان بیشتر از مردان است و در آن‌ها ایدئولوژی سنتی کمرنگ است، نابرابری جنسیتی نیز کاهش پیدا می‌کند.

ازکیا و پیرانی (۲۰۱۳) در تحقیقی با عنوان «نابرابری جنسیتی در تجربه زیسته زنان فعال اجتماعی - فرهنگی کرد» که عواملی مانند «نظام نابرابری»، «تثبیت نظام نابرابر»، «عدم روابط انسانی بین زن و مرد» و «عدم برابری» به پدیده «نابرابری جنسیتی» منجر شده است. با نگاهی به هدف تحقیق می‌توان عنوان نمود که هدف تحقیق حاضر بررسی تأثیر نابرابری جنسیتی و ابعاد آن بر توسعه فرهنگی است؛ در صورتی که تحقیقات انجام شده به

1. Tsikirwa and Chitapa
2. Jayachandran
3. Menniti

بررسی نابرابری جنسیتی با در نظر گرفتن ابعادی غیر از ابعاد مورد بررسی در تحقیق حاضر پرداخته‌اند و نکته مهم آن است که در هیچ‌کدام تأثیر مستقیم نابرابری جنسیتی بر توسعه فرهنگی مورد بررسی قرار نگرفته است. با نظر به مبانی نظری و تحقیقات انجام شده، در تحقیق حاضر توسعه فرهنگی در حالت کلی در نظر گرفته شده است و هدف بررسی رابطه بین ابعاد آن با شاخص‌های نابرابری جنسیتی نیست. در ادامه مدل نظری تحقیق که برگرفته از نظریات فوق است، آورده شده است.

شکل ۱- مدل مفهومی تحقیق

در نهایت با توجه به چارچوب نظری و پیشینه مدل مفهومی فرضیه‌های زیر استخراج شده‌اند:

۴- فرضیه‌های پژوهش

- ۱) بین نابرابری جنسیتی و توسعه فرهنگی زنان رابطه معناداری وجود دارد.
- ۲) بین نابرابری نمادی و توسعه فرهنگی زنان رابطه معناداری وجود دارد.
- ۳) بین نابرابری اجتماعی و توسعه فرهنگی زنان رابطه معناداری وجود دارد.
- ۴) بین نابرابری اقتصادی و توسعه فرهنگی زنان رابطه معناداری وجود دارد.
- ۵) بین نابرابری فرهنگی و توسعه فرهنگی زنان رابطه معناداری وجود دارد.

۵- روش پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و مبتنی بر رویکرد کمی و روش پیمایش با ارائه تحلیل‌های توصیفی و همبستگی است. جامعه آماری تحقیق حاضر دانشجویان زن دانشگاه‌های آزاد اسلامی شهر تهران با جمعیت آنها ۴۵۷۳۸۱ نفر است. حجم نمونه محاسبه شده ۳۸۲ نفر بوده است. روش نمونه‌گیری در این پژوهش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای متناسب با حجم و تصادفی ساده است؛ بدین صورت که در مرحله اول واحدهای دانشگاه‌های آزاد اسلامی به عنوان خوشه‌های اصلی در نظر گرفته شده و در وهله دوم از خوشه اصلی، خوشه‌های فرعی (۳ واحد علوم و تحقیقات، واحد تهران جنوب و واحد شهر قدس) متناسب با حجم جامعه آماری انتخاب شدند.

سپس در مرحله سوم از هر دانشگاه به صورت تصادفی ۳ دانشکده انتخاب شد. در نهایت از روش نمونه‌گیری متناسب با حجم برای انتخاب دانشجویان در هر دانشکده استفاده شد. برای گردآوری داده‌ها از روش کتابخانه‌ای و میدانی استفاده شد. در روش میدانی از پرسشنامه‌های محقق ساخته توسعه فرهنگی و نابرابری جنسیتی استفاده شده است. در ادامه به تعریف نظری و عملیاتی متغیرهای تحقیق پرداخته شده است:

تعریف نظری نابرابری جنسیتی

نابرابری جنسیتی عبارت است از توزیع نابرابر سرمایه (اقتصادی، فرهنگی، نمادی و اجتماعی) بین دو جنس. بر این اساس، جایگاه عاملان در هر حوزه به وزن نسبی سرمایه‌هایی که به همراه خود به فضای اجتماعی موجود می‌آورند، بستگی دارد (بورديو، ۱۳۹۰: ۴۶۸).

تعریف عملیاتی نابرابری جنسیتی

برای سنجش هریک از مؤلفه‌ها، شاخص‌های سرمایه اقتصادی، اجتماعی، نمادی (قدرت) و فرهنگی تهیه شده است.

نابرابری اقتصادی با تکیه بر شاخص‌هایی که مالکیت افراد را می‌سنجند، بررسی شده است. جهت سنجش این شاخص از سنجه‌هایی چون درآمد مستقل، اشتغال، مالکیت ملک و اتومبیل، حساب بانکی استفاده شده است. این شاخص مشتمل بر ترکیب ۵ سنجه و به صورت پاسخ چند جوابی است. پس از جمع نمرات ستون زنان و مردان به صورت جداگانه، تفاضل این دو تجمیع به دست آمده است که نشان‌دهنده میزان نابرابری است؛ به گونه‌ای که اگر حاصل تفاوت مثبت باشد، نابرابری به نفع زنان و اگر منفی باشد، نابرابری به ضرر زنان است.

نابرابری اجتماعی با توجه به شاخص‌هایی که مشارکت افراد را می‌سنجند، بررسی شده است. این شاخص از ترکیب ۶ سنجه و به صورت پاسخ (بلی - خیر) ساخته شده است. نمونه‌ای از گویه‌های مورد استفاده عبارتند از: عضویت در تعاونی‌ها و شورای صنفی، احزاب سیاسی، انجمن‌های اسلامی، هیأت‌های مذهبی، صندوق‌های قرض‌الحسنه و ...

نابرابری نمادی نیز با تکیه بر شاخص‌هایی که قدرت افراد را در نظر می‌گیرند، بررسی گردیده است. برای ساخت این شاخص از ۷ سنجه همچون تصمیم‌گیری درباره محل سکونت، آرایش و تزئین منزل، مسائل فرزندان، خریدهای اساسی، تحصیل و ...

استفاده شده است. برای تعیین میزان نابرابری سرمایه‌های نمادین به پاسخ هر دو صفر امتیاز، به پاسخ شوهر یک امتیاز و به پاسخ زن دو امتیاز اختصاص داده شده است و پس از جمع نمرات ستون زنان و مردان به صورت جداگانه، تفاضل این دو تجمیع نشان‌دهنده میزان نابرابری است؛ به گونه‌ای که اگر حاصل تفاوت مثبت باشد، نابرابری به نفع زنان و اگر منفی باشد، نابرابری به ضرر زنان است.

نابرابری فرهنگی بر اساس شاخص‌های مربوط به مصرف وسایل فرهنگی
بررسی شده است. برای ساخت این شاخص، سنجه‌هایی چون استفاده از رادیو و تلویزیون، اینترنت، کتاب، روزنامه و مجلات مورد استفاده قرار گرفته است. این شاخص از ترکیب ۵ گویه و به صورت بلی - خیر ساخته شده است. برای سنجش میزان سرمایه فرهنگی به پاسخ بلی یک امتیاز و به پاسخ خیر صفر امتیاز اختصاص داده شده است. و پس از جمع نمرات ستون زنان و مردان به صورت جداگانه، تفاضل این دو تجمیع نشان‌دهنده میزان نابرابری است؛ به گونه‌ای که اگر حاصل تفاوت مثبت باشد، نابرابری به نفع زنان و اگر منفی باشد، نابرابری به ضرر زنان است.

تعریف نظری توسعه فرهنگی

توسعه فرهنگی فرآیندی است که طی آن با ایجاد تغییراتی در حوزه‌های ادراکی، شناختی، ارزشی و گرایشی انسان‌ها، شخصیت ویژه‌ای در آنها به وجود می‌آید که حاصل آن کنار گذاشتن خرده‌فرهنگ‌های نامناسب توسعه‌ای و دستیابی به توسعه فرهنگی است (ازکیا و غفاری، ۱۳۹۳: ۴۸). مفهوم توسعه فرهنگی با ۱۱ شاخص دسترسی به امکانات (۳ گویه)، اقتدار (۲ گویه)، آموزش (۳ گویه)، عقلانیت (۳ گویه)، نگرش به زمان (۴ گویه)، نوآوری و خلاقیت (۵ گویه)، ارزش کار (۳ گویه)، عدالت (۱ گویه)، رقابت (۳ گویه)، ثروت (۳ گویه) و اعتماد (۴ گویه) مورد بررسی و سنجش قرار گرفته است. ۳۴ سؤال در مجموع برای ۱۱ شاخص فوق در قالب طیف (خیلی کم، کم، متوسط، زیاد و خیلی زیاد) طرح گردیده‌اند.

جهت سنجش روایی از روایی صوری و محتوایی، با نظرخواهی از کارشناسان پرداخته شد و برای اطمینان از پایایی، پرسشنامه در نمونه‌ای با حجم ۳۰ نفر به صورت آزمایشی اجرا و پایایی آنها با روش ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شد. ضریب آلفای پرسشنامه نابرابری جنسیتی ۰/۷۰، پرسشنامه توسعه فرهنگی ۰/۷۸ به دست آمده است که نشان‌دهنده پایایی پرسشنامه‌ها می‌باشد. با استفاده از نرم‌افزار SPSS۲۲ به تجزیه و تحلیل داده‌ها (آمار توصیفی و آمار استنباطی) پرداخته شده است.

جدول ۱- آلفای کرونباخ متغیرهای تحقیق

متغیرها	تعداد گویه	آلفای کرونباخ
توسعه فرهنگی	۳۴	۰/۷۸
نابرابری جنسیتی	۲۳	۰/۷۰

۶- یافته‌ها

یافته‌های توصیفی

با توجه به متغیرهای جمعیت شناختی مورد بررسی در تحقیق حاضر می‌توان عنوان نمود که میانگین سنی پاسخگویان مورد بررسی ۳۳ سال است؛ اکثریت پاسخگویان (۶۵ درصد) مشغول به تحصیل در مقطع کارشناسی؛ ۵۴ درصد پاسخگویان مجرد و ۵۰ درصد پاسخگویان از نظر وضعیت اشتغال، غیر شاغل می‌باشند. میانگین درآمدی در خانواده ۳۸۲ پاسخگوی مورد بررسی ۵۸۳۰۰۰۰ تومان می‌باشد.

نتایج حاصل از بررسی نابرابری در سرمایه نمادین بیانگر این است که پاسخگویان در مورد تصمیم‌گیری درباره شهر محل سکونت ۵۴/۸ درصد خیلی زیاد و زیاد، انتخاب محل سکونت ۷۳/۴ درصد خیلی زیاد و زیاد، سبک آراستن منزل ۶۸/۴ درصد خیلی زیاد و زیاد، انتخاب تعداد فرزندان ۳۸/۴ درصد نه کم نه زیاد، انتخاب نام برای فرزندان ۳۵/۴ درصد نه کم نه زیاد، ازدواج فرزندان ۳۷/۷ درصد خیلی زیاد و زیاد، خریدهای اساسی

منزل ۴۱ درصد کم و خیلی کم، ادامه تحصیل زنان ۵۱ درصد خیلی زیاد و زیاد، درآمد خانواده مستقیماً باید زیر نظر زنان خرج شود ۶۰/۳ درصد خیلی زیاد و زیاد، مسافرت و مهمانی ۳۶/۶ درصد خیلی زیاد و زیاد اظهار نظر کرده‌اند که تصمیم‌گیری می‌کنند.

سنجش میزان نابرابری اجتماعی بیانگر این است که عضویت در تیم‌ها و باشگاه‌های ورزشی ۳۶/۲ درصد بیشترین و عضویت در احزاب سیاسی با ۳/۲ درصد، کمترین میزان درصد عضویت را دارند؛ به عبارتی این نتایج بیانگر بالا بودن نابرابری اجتماعی است. نتایج سنجش نابرابری در سرمایه فرهنگی بیانگر آن است که ۷۳/۸ درصد پاسخگویان از رادیو به میزان کم و خیلی کم، ۴۲ درصد از تلویزیون متوسط و ۴۸ درصد از ماهواره در حد متوسط و ۸۶/۴ درصد پاسخگویان از شبکه‌های اجتماعی در حد زیاد و خیلی زیاد استفاده نموده‌اند.

نتایج حاصل از بررسی توصیفی توسعه فرهنگی بیانگر این است که میزان توسعه فرهنگی در ۱۵/۹۷ درصد پاسخگویان در سطح بالا، ۲۳/۳۰ درصد در سطح متوسط و ۶۰/۷۳ درصد در سطح پایین بوده است؛ به عبارتی نتایج بیانگر پایین بودن سطح توسعه فرهنگی در بین افراد نمونه مورد بررسی بوده است.

یافته‌های استنباطی

• بین نابرابری جنسیتی و توسعه فرهنگی رابطه معناداری وجود دارد.

طبق خروجی جدول (۲)، در فاصله اطمینان ۹۹ درصد، سطح معناداری آزمون فرضیه رابطه بین نابرابری جنسیتی و توسعه فرهنگی $\text{Sig}=0,000$ می‌باشد؛ با توجه به مقدار ضریب همبستگی برآورد شده $r=-0,711$ می‌توان گفت که چون این مقدار $(R>0/5 < 0/75)$ می‌باشد بیانگر وجود رابطه معکوس و معنادار قوی بین دو متغیر مذکور در فرضیه فوق است؛ به این معنی که هر چه سطح نابرابر جنسیتی بیشتر باشد به همان نسبت توسعه فرهنگی کاهش می‌یابد. در واقع، توزیع نابرابر سرمایه فرهنگی جنسیتی، توسعه فرهنگی را پیش‌بینی می‌کند و باعث کاهش توسعه فرهنگی جوامع می‌شود.

جدول ۲- آزمون ضریب همبستگی توزیع نابرابر سرمایه فرهنگی

توسعه فرهنگی	رابطه بین نابرابری فرهنگی و توسعه فرهنگی	
-۰,۷۱۱	R	نابرابری جنسیتی
۰,۰۰۰	Sig	
۳۸۲	N	

• بین نابرابری فرهنگی و توسعه فرهنگی رابطه معناداری وجود دارد.

طبق خروجی جدول (۳)، در فاصله اطمینان ۹۹ درصد سطح معناداری آزمون فرضیه رابطه بین توزیع نابرابر سرمایه فرهنگی به عنوان یک بعد از نابرابری جنسیتی و توسعه فرهنگی $\text{Sig}=۰,۰۰۰$ می‌باشد؛ با توجه به مقدار ضریب همبستگی برآورد شده $r=-۰,۶۷۵$ می‌توان گفت که چون این مقدار ($0/75 < R > 0/5$) می‌باشد بیانگر وجود رابطه معکوس و معنادار قوی بین دو متغیر یادشده در فرضیه فوق است؛ به این معنی که هر چه توزیع نابرابر سرمایه فرهنگی به عنوان یک بعد از نابرابری جنسیتی بیشتر باشد به همان نسبت توسعه فرهنگی کاهش می‌یابد. در واقع، نابرابری فرهنگی جنسیتی، توسعه فرهنگی را پیش‌بینی می‌کند و باعث کاهش توسعه فرهنگی جوامع می‌شود.

جدول ۳- آزمون ضریب همبستگی توزیع نابرابر سرمایه فرهنگی

توسعه فرهنگی	رابطه بین نابرابری فرهنگی و توسعه فرهنگی	
-۰,۶۷۵	R	توزیع نابرابر سرمایه فرهنگی به عنوان یکی از ابعاد نابرابری
۰,۰۰۰	Sig	
۳۸۲	N	

بین نابرابری نمادی و توسعه فرهنگی رابطه معناداری وجود دارد.

طبق خروجی جدول (۴)، در فاصله اطمینان ۹۹ درصد سطح معناداری آزمون فرضیه رابطه بین توزیع نابرابر سرمایه نمادی به عنوان یک بعد از نابرابری جنسیتی و توسعه فرهنگی $\text{Sig}=۰,۰۰۰$ می‌باشد؛ با توجه به مقدار ضریب همبستگی برآورد شده $r=-۰,۵۷۴$

می توان گفت که چون این مقدار ($0/75 < R < 0/5$) می باشد بیانگر وجود رابطه معکوس و معنادار قوی بین دو متغیر مذکور در فرضیه فوق است؛ به این معنی که هر چه توزیع نابرابر سرمایه نمادی به عنوان یک بعد از نابرابری جنسیتی بیشتر باشد به همان نسبت توسعه فرهنگی کاهش می یابد. در واقع، نابرابری نمادی جنسیتی، توسعه فرهنگی را پیش بینی می کند و باعث کاهش توسعه فرهنگی جوامع می شود.

جدول ۴- آزمون ضریب همبستگی توزیع نابرابر سرمایه نمادی

رابطه بین نابرابری نمادی و توسعه فرهنگی	توسعه فرهنگی
R	-۰,۵۷۴
Sig	۰,۰۰۰
N	۳۸۲

بین نابرابری اقتصادی و توسعه فرهنگی رابطه معناداری وجود دارد.

طبق خروجی جدول (۵)، در فاصله اطمینان ۹۹ درصد سطح معناداری آزمون فرضیه رابطه بین توزیع نابرابر سرمایه اقتصادی به عنوان یک بعد از نابرابری جنسیتی و توسعه فرهنگی $Sig = 0,000$ می باشد؛ با توجه به مقدار ضریب همبستگی برآورد شده $r = -0,483$ می توان گفت که چون این مقدار ($0/75 < R < 0/32$) می باشد بیانگر وجود رابطه معکوس و معنادار متوسط بین دو متغیر مذکور در فرضیه فوق است؛ به این معنی که هر چه توزیع نابرابر سرمایه اقتصادی به عنوان یک بعد از نابرابری جنسیتی بیشتر باشد به همان نسبت توسعه فرهنگی کاهش می یابد. در واقع، توزیع نابرابر سرمایه اقتصادی جنسیتی، توسعه فرهنگی را پیش بینی می کند و باعث کاهش توسعه فرهنگی جوامع می شود.

جدول ۵- آزمون ضریب همبستگی توزیع نابرابر سرمایه اقتصادی

رابطه بین نابرابری اقتصادی و توسعه فرهنگی	توسعه فرهنگی
R	-۰,۴۸۳
Sig	۰,۰۰۰
N	۳۸۲

بین نابرابری اجتماعی و توسعه فرهنگی رابطه معناداری وجود دارد.

طبق خروجی جدول (۶)، در فاصله اطمینان ۹۹ درصد سطح معناداری آزمون فرضیه رابطه بین توزیع نابرابر سرمایه اجتماعی به عنوان یک بعد از نابرابری جنسیتی و توسعه فرهنگی $Sig = 0,000$ می‌باشد؛ با توجه به مقدار ضریب همبستگی برآورد شده $r = -0,662$ می‌توان گفت که چون این مقدار ($0,75 < R < 0,5$) می‌باشد بیانگر وجود رابطه معکوس و معنادار متوسط بین دو متغیر مذکور در فرضیه فوق است؛ به این معنی که هر چه توزیع نابرابر سرمایه اجتماعی به عنوان یک بعد از نابرابری جنسیتی بیشتر باشد به همان نسبت توسعه فرهنگی کاهش می‌یابد. در واقع، توزیع نابرابر سرمایه اجتماعی جنسیتی، توسعه فرهنگی را پیش‌بینی می‌کند و باعث کاهش توسعه فرهنگی جوامع می‌شود.

جدول ۶- آزمون ضریب همبستگی توزیع نابرابر سرمایه اجتماعی

رابطه بین نابرابری اجتماعی و توسعه فرهنگی	توسعه فرهنگی
R	-۰,۶۶۲
Sig	۰,۰۰۰
N	۳۸۲

رگرسیون چند متغیره

جدول ۷- خلاصه مدل رگرسیونی انجام شده جهت تبیین تغییرات متغیر وابسته

(توسعه فرهنگی)

مدل	R	R Square	Adjusted R Square
۱	- ۰/۶۲۸	۰/۳۹۴	۰/۳۸۳

مطابق اطلاعات جدول ۷، مقدار ضریب همبستگی بین متغیرها $-0,628$ می‌باشد که نشان می‌دهد بین مجموعه متغیرهای مستقل و متغیر وابسته پژوهش همبستگی قوی معکوس وجود دارد. اما مقدار ضریب تعیین تعدیل شده که برابر با $0,383$ است، نشان می‌دهد که ۳۸/۳ درصد از کل تغییرات متغیر وابسته توسعه فرهنگی پاسخگویان مورد بررسی وابسته به

بررسی رابطه نابرابری جنسیتی و توسعه فرهنگی...، بختیاری و همکاران | ۴۴۱

چهار متغیری است که در این معادله وارد شده‌اند. به عبارت بهتر مجموعه متغیرهای مستقل قادر به تبیین یک/چهارم از تغییرات متغیر وابسته توسعه فرهنگی می‌باشند و می‌توانند آن را برآورد کنند.

جدول ۸- خروجی آنوا

مدل	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	آماره F	سطح معنی داری
۱	۱/۲۵۸	۷	۰/۲۸۰	۳۶/۴۲۷	۰/۰۰۰
	Residual	۳۹۲	۰/۰۰۵		
	کل	۳۹۹	۳/۱۹۲		

با توجه به معنی داری آزمون ($F=۳۶/۴۲۷$) که در سطح خطای کوچک‌تر از ۰/۰۱ می‌توان نتیجه گرفت که مدل رگرسیونی مرکب از چهار متغیر مستقل و یک متغیر وابسته مدل خوبی بوده است و مجموعه متغیرهای مستقل قادر به تبیین تغییرات متغیر وابسته می‌باشند. اما در جهت سنجش میزان اثرگذاری هر متغیر در جدول و همچنین میزان همبستگی بین آن‌ها به بررسی خروجی سوم حاصل از آزمون انجام شده پرداخته می‌شود.

جدول ۹- تحلیل چندمتغیره: بررسی تأثیر هم‌زمان متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته

توسعه فرهنگی

متغیرها	ضریب تأثیر غیراستاندارد	ضریب تأثیر استاندارد	مقدار T	سطح معنی داری
	B	Beta		
مقدار کل	۴/۸۳۴	-	۹/۲۶۴	۰/۰۰۰
توزیع نابرابر سرمایه فرهنگی (بعد نابرابری جنسیتی)	-۰/۰۰۸	-۰/۶۰۰	-۱۴/۱۴۲	۰/۰۰۰
توزیع نابرابر سرمایه اجتماعی (بعد نابرابری جنسیتی)	-۰/۰۰۵	-۰/۳۲۳	-۶/۶۸۵	۰/۰۰۰
توزیع نابرابر سرمایه نمادی (بعد نابرابری جنسیتی)	-۰/۰۰۶	-۰/۱۲۴	-۲/۷۹۳	۰/۰۰۲
توزیع نابرابر سرمایه اقتصادی (بعد نابرابری جنسیتی)	-۰/۰۰۴	-۰/۱۰۸	-۲/۲۳۸	۰/۰۰۳

سطح معنی‌داری به‌دست آمده از ابعاد نابرابری جنسیتی در بعد توزیع نابرابر سرمایه فرهنگی (۰/۰۰۰) و توزیع نابرابر سرمایه اجتماعی (۰/۰۰۰) می‌باشند. که به لحاظ آماری در سطح کوچک‌تر از ۰/۰۱ معنی‌دار می‌باشد. همچنین سطح معنی‌داری به‌دست آمده از سایر ابعاد نابرابری جنسیتی در بعد توزیع نابرابر سرمایه نمادی (۰/۰۰۲) و توزیع نابرابر سرمایه اقتصادی (۰/۰۰۳) که به لحاظ آماری در سطح کوچک‌تر از ۰/۰۵ معنی‌دار می‌باشد.

بررسی جهت روابط نشان می‌دهد که چهار متغیر توزیع نابرابر سرمایه فرهنگی، توزیع نابرابر سرمایه اجتماعی، توزیع نابرابر سرمایه نمادی، توزیع نابرابر سرمایه اقتصادی دارای ارتباط منفی و معکوس می‌باشند. به عبارتی با افزایش توزیع نابرابر سرمایه فرهنگی، توسعه فرهنگی پاسخگویان کاهش می‌یابد. همچنین با افزایش توزیع نابرابر سرمایه اجتماعی، توسعه فرهنگی پاسخگویان کاهش می‌یابد.

مطابق اطلاعات جدول ۹، مقدار بتا برای متغیر توزیع نابرابر سرمایه فرهنگی ۰/۶۰۰ - بوده و از سایر متغیرهای موجود در جدول بیشتر است. عدد ۰/۶۰۰ - نشان می‌دهد که به ازای افزایش یک انحراف استاندارد در متغیر توزیع نابرابر سرمایه فرهنگی، میزان توسعه فرهنگی در فرد به میزان ۰/۶۰۰ - انحراف استاندارد کاهش خواهد یافت. در بین چهار متغیر معنی‌دار مورد بررسی، توزیع نابرابر سرمایه اقتصادی دارای کمترین میزان بتا ۰/۱۰۸ - می‌باشد.

۷- بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر، با هدف بررسی رابطه بین نابرابری جنسیتی و توسعه فرهنگی دانشجویان زن دانشگاه آزاد اسلامی تهران انجام گرفته است. بین نابرابری جنسیتی و توسعه فرهنگی رابطه معنادار معکوس وجود دارد؛ این نتیجه با نتایج تحقیقات (آجیبی و امسلاو، ۲۰۱۷)، (سیکیروا و چیتاپا، ۲۰۱۷)، (جایچاندران، ۲۰۱۵)، (رسلیان، ۱۳۹۹)، (حسینی و احمدی، ۱۳۹۲) و (امین جعفری و رهنما فلاورجانی، ۱۳۹۱) همخوان می‌باشد.

بررسی رابطه نابرابری جنسیتی و توسعه فرهنگی...، بختیاری و همکاران | ۴۴۳

بین نابرابری فرهنگی و توسعه فرهنگی رابطه معنادار معکوس وجود دارد؛ این نتیجه با نتایج تحقیقات (حسینی و احمدی، ۱۳۹۲)، (بخارایی، ۱۳۹۴)، (رسلیان، ۱۳۹۹)، (جایچاندوران، ۲۰۱۵) و (سیکیروا و چیتاپا، ۲۰۱۷) همخوان می‌باشد.

بین نابرابری اجتماعی و توسعه فرهنگی رابطه معنادار مستقیم وجود دارد؛ این نتیجه با نتایج تحقیقات (امین جعفری و رهنما فلاورجانی، ۱۳۹۱)، (حسینی و احمدی، ۱۳۹۲)، (رسلیان، ۱۳۹۹) و (بخارایی، ۱۳۹۴) همخوانی دارد.

بین نابرابری اقتصادی و توسعه فرهنگی رابطه معنادار مستقیم وجود دارد؛ این نتیجه با نتایج تحقیقات (جایچاندوران، ۲۰۱۵) و (سیکیروا و چیتاپا، ۲۰۱۷) همخوانی دارد.

متغیر درآمد مستقل پاسخگویان و توسعه فرهنگی دارای رابطه‌ای مستقیم است و شدت این رابطه متوسط است. متغیر شاغل بودن پاسخگویان و توسعه فرهنگی دارای رابطه‌ای مستقیم است و شدت این رابطه قوی است. بنا بر نظرات کالینز، چافتز و بلومبرگ نابرابری‌های موجود تابعی از سرمایه‌های فرهنگی یا به علت تقسیم کار جنسیتی در سطح کلان جامعه است و بنا بر نظر ریتزر و نظریه‌های فمینیستی زنان و مردان نه تنها موقعیت‌های متفاوتی در جامعه دارند، بلکه در موقعیت‌های نابرابر نیز قرار گرفته‌اند.

در واقع زنان نسبت به مردان با موقعیت اجتماعی یکسان (طبقه، نژاد، شغل، قومیت، مذهب، تحصیلات، ملیت و ...) از پایگاه اجتماعی پایین‌تر و منابع مادی و قدرت و فرصت کمتری برای ابراز وجود برخوردارند. و بر اساس مفهوم توسعه میزان نابرابری مدنظر قرار می‌گیرد. به عبارتی وقتی کشوری توسعه یافته تلقی می‌شود که همه ابعاد جامعه با هماهنگی لازم باهم ارتقا پیدا کنند، و درعین حال عدالت اجتماعی و اقتصادی و سیاسی در جامعه تحقق یابند و از دیدگاه کارکردگرایانه، توسعه فرهنگی پدیده‌ای اجتماعی است که در جوامع کارکردی انسجامی، آموزشی و تربیتی، وحدت‌بخش، حمایتی، نظارتی و... دارد و می‌تواند جامعه را به سمت توسعه یافتگی سوق دهد.

در نهایت طبق نظریه سیستمی پارسونز، می‌توانیم موقعیت زن را در جایگاهی فرض کنیم که از طریق سیستم فرهنگی، کارکردهایی از قبیل تطابق و سازگاری (سیستم

زیستی)، تحقق و دستیابی به اهداف (سیستم شخصیتی)، کارکرد یگانگی (سیستم اجتماعی) و وضوح بخشی به اهداف و ارائه الگوهای فرهنگی را که مختص سیستم فرهنگی می‌باشد، ارائه دهد. لذا یک زن توسعه‌یافته فرهنگی توان ایفای نقش‌های قابل توجهی در تغییر روابط و مناسبات اجتماعی - شخصیتی و در مواقعی اقتصادی اعضای خانواده و در سطح کلان جامعه را دارا می‌باشد.

در کل می‌توان گفت جایگاه اجتماعی هر کشگر متأثر از انواع سرمایه‌های اقتصادی، نمادی، اجتماعی و فرهنگی است؛ به این معنا که برابری و نابرابری، تفاوت‌ها و افتراق‌ها در انواع سرمایه افراد، به‌طور مستقیم و غیرمستقیم بر سبک زندگی و روند توسعه فرهنگی افراد و جامعه می‌تواند مؤثر واقع شود. مفهوم جنسیت دارای بار فرهنگی است و در فرهنگ‌های مختلف نیز متناسب با فرهنگ آن جامعه شکل می‌گیرد، اما با وجود تفاوت‌های ویژه، تقریباً در همه فرهنگ‌های آشنا، مردان موجوداتی قدرتمندتر از زنان در نظر گرفته می‌شوند. اگرچه مفاهیمی که در جامعه امروزی مطرح هستند، به ویژه مفاهیمی مانند آزادی‌ها و حقوق فردی، عقلانیت ارتباطی، جامعه مدنی و دموکراسی از لحاظ سیاسی، در دوره‌های گذشته مطرح نبوده‌اند، اما این نابرابری وجود داشته است.

از این رو توسعه به‌تنهایی قادر به بهبود مشارکت نیروی کار زنان یا از میان برداشتن طبقه‌بندی جنسیت مشاغل و نهادهای تبعیض‌گر فرهنگی نیست و تغییر وضعیت زنان به جای اتکای صرف به توسعه اقتصادی، نیازمند مداخله مستقیم اجتماعی و فرهنگی است. از این رو توسعه نیازمند هماهنگی تمامی بخش‌های مرتبط است. می‌توان عنوان نمود که زنان برخوردار از سرمایه اجتماعی، نمادی، اقتصادی و فرهنگی می‌توانند به توسعه جامعه و از جمله توسعه فرهنگی آن کمک نمایند.

با توجه به این که متغیر نابرابری جنسیتی و توسعه فرهنگی در بردارنده مؤلفه‌ها و شاخص‌هایی است در ادامه به اهم پیشنهادها و راه‌حل‌ها مرتبط با آنها پرداخته شده است.

- آموزش خانواده‌ها به ویژه والدین در زمینه ضرورت رعایت برابری جنسیتی در تربیت و جامعه‌پذیری فرزندان دختر و پسر.
- توانمندسازی زنان و کوشش برای افزایش مشارکت آنان در موقعیت‌های اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و سیاسی از طریق افزایش سطح دانش رسمی آنها.
- آموزش زوج‌های جوان در هنگام ازدواج در زمینه اشاعه فرهنگ برابری جنسیتی.
- تلاش برای کم‌رنگ کردن باورهای قالبی جنسیتی از طریق بازنگری در کتب درسی و داستانی.
- کوشش در اشاعه فرهنگ برابری جنسیتی با وضع قوانین مناسب از سوی دولتمردان.
- در خصوص تلقی از آرمان‌شهری، دانشجویان زن ساختن جامعه مطلوب و آرمانی را در گرو مشارکت در امور جامعه بدانند و در امور مختلف جامعه مشارکت گسترده داشته باشند.

تعارض منافع

تعارض منافع ندارم.

سپاسگزاری

از تمامی حامیان و استنادی که در انجام این پژوهش یاری رساندند کمال تشکر را دارم.

ORCID

Hamid Bakhtiari

 <http://orcid.org/0009-0007-5534-1741>

Zahra Hazrati Somee

 <http://orcid.org/0000-0001-6985-0933>

Sasan Vadieh

 <http://orcid.org/0000-0001-7978-0182>

منابع

- از کیا، مصطفی و غفاری، غلامرضا. (۱۳۹۳)، جامعه‌شناسی توسعه، چاپ یازدهم، تهران: کیهان.
- اعظم آزاده، منصوره. (۱۳۸۴)، آگاهی از نابرابری‌های جنسیتی: مدلی برای سنجش میزان شناخت از نابرابری‌های جنسیتی. نشریه زن در توسعه و سیاست، دوره ۲، شماره ۳: ۵۱-۷۳.
- امین جعفری، بتول و رهنما فلاورجانی، زهره. (۱۳۹۱)، تأثیر سرمایه اجتماعی در احساس نابرابری جنسیتی زنان تحصیل کرده شهر اصفهان. مطالعات جامعه‌شناختی ایران، دوره ۶، شماره ۲: ۷۳-۵۵.
- آزاد ارمکی، تقی و منوری، نوح. (۱۳۸۹)، ارائه مدلی برای تحلیل محتوای سیاست‌های فرهنگی. مطالعات فرهنگی و ارتباطات، شماره ۲۰: ۴۷-۷۶.
- بخارایی، احمد. (۱۳۹۴)، تحلیلی بر عوامل اجتماعی- فرهنگی مؤثر بر نابرابری جنسیتی (مطالعه زنان متأهل ۲۰-۴۹ سال شهر اصفهان). مجله علمی پژوهشی مطالعات توسعه اجتماعی فرهنگی، دوره ۳، شماره ۴: ۵۹-۸۲.
- برازش، زهرا. (۱۳۸۴)، آموزش زنان و دختران، گامی مؤثر در جهت توسعه، پیوند، ۳۰۶: ۹-۱.
- بوردیو، پی‌یر. (۱۳۹۰)، تمایز: نقد اجتماعی قضاوت‌های ذوقی، ترجمه حسن چاوشیان، تهران: ثالث.
- پناهی، رقیه. (۱۳۹۷)، مطالعه جامعه‌شناختی احساس نابرابری‌های جنسیتی در تجربه زیسته زنان شهر مراغه (۱۳۹۵-۱۳۹۴). رساله دکترا رشته جامعه‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات.
- پهلوان، چنگیز. (۱۳۹۰)، فرهنگ شناسی: گفتارهایی، در زمینه فرهنگ و تمدن، تهران: پیام امروز.
- حسینی، سید حسن و احمدی، سینا. (۱۳۹۲)، بررسی میزان سرمایه‌های فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی خانواده و رابطه آن‌ها با گرایش والدین به تبعیض جنسیتی میان فرزندان‌شان. جامعه پژوهی فرهنگی، شماره ۳: ۲۵-۵۴.
- دوپویه، گزاویه. (۱۳۷۴)، فرهنگ و توسعه، ترجمه: فراهانی و زرین قلم. تهران: مرکز انتشارات کمیون ملی یونسکو در ایران.
- رسلیمان، آمنه. (۱۳۹۹)، بررسی ارتباط بین احساس نابرابری جنسیتی و سرمایه اجتماعی فرهنگی زنان شهر آبادان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته جامعه‌شناسی، دانشگاه پیام نور همدان.

بررسی رابطه نابرابری جنسیتی و توسعه فرهنگی...، بختیاری و همکاران | ۴۴۷

-ریترز، جورج. (۱۳۸۲)، نظریه جامعه‌شناسی در دوران معاصر. ترجمه: محسن ثلاثی، انتشارات علمی.

-ساروخانی، باقر و محمودی، یسری. (۱۳۸۷)، بازتولید نابرابری جنسیتی در خانواده: مطالعه تطبیقی زنان شاغل و خانه‌دار شهر ایلام. فصلنامه پژوهش اجتماعی، شماره ۱: ۴۱-۶۷.

-شکریبگی، عالیه. (۱۳۹۶)، بررسی نابرابری جنسیتی و عوامل مرتبط با آن در بین زنان شهر بوکان و میاندوآب. پژوهشنامه زنان پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، شماره ۳: ۶۷-۴۷.

-صالحی امیری، سید رضا. (۱۳۹۵)، بررسی چالش‌های مطبوعات در ایران به منظور ارائه الگوی مطلوب مدیریتی. فصلنامه رسانه، شماره ۱۰۳: ۵-۳۰.

-صدقاتی فرد، مجتبی و سخامهر، میترا. (۱۳۹۲)، تأثیر نابرابری جنسیتی بر میزان مشارکت اجتماعی زنان، جامعه‌شناسی مطالعات جوانان، دوره ۴، شماره ۱۰: ۴۳-۶۰.

-عنایت، حلیمه و عنبری روزبھانی، مهدخت. (۱۳۹۲)، بررسی عوامل اجتماعی و فرهنگی مرتبط با نابرابری جنسیتی در میان دختران ۱۸ تا ۵۹ ساله شهر تهران، علوم اجتماعی (دانشگاه آزاد شوشتر)، شماره ۲۲: ۱۲۳-۱۵۲.

-قنبری، فائزه و فتحی، سروش. (۱۳۹۶)، بررسی عوامل مؤثر بر تولید نابرابری جنسیتی در بین خانواده‌های شهر گرمسار. دوفصلنامه پژوهش‌های انتظامی، شماره ۱: ۸۶-۶۹.

-کریمی دستنایی، طاهره. (۱۳۹۸)، شاخص شکاف جنسیتی ۲۰۲۰ در ایران و جهان. اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران معاونت بررسی‌های اقتصادی.

-مبارکی، محمد؛ موسوی، سید محسن و کشمیری، زهرا. (۱۳۹۹)، مطالعه تطبیقی احساس نابرابری جنسیتی و عوامل اجتماعی مرتبط با آن (مورد مطالعه: مادران و دختران شهر یزد). مجله مطالعات اجتماعی ایران، دوره ۱۳، شماره ۴: ۱۶۳-۱۳۸.

-نش، کیت. (۱۳۸۰)، جامعه‌شناسی سیاسی معاصر: جهانی شدن، سیاست، قدرت، ترجمه: محمد تقی دلفروز. تهران: کویر.

-Ajayi, Toluwalase, and Omosule, Segun. (2017). The Impact of Gender Discrimination on National Development, *International Journal of Asian History Cultures and Traditions*, 4(4): 10-16.

- Azkia, Mostafa, Pirani, Saadat. (2013). Gender Inequality in the Lived Experience of Social and Cultural Active Kurdish Wome, *International Journal of Social Science*, 3(2): 15-32.
- Glick, Peter , Fiske, Susan. T, Mladinic, Antonio, Saiz, Jose L, Abrams, Dominic, Masser, Barbara, Adetoun, Bolanle, Osagie, Johnstone E, Akande, Adebowale, Alao, Amos., Annetjeet al. (2000). Beyond prejudice as simple antipathy: Hostile and benevolent sexism across cultures. *Journal of Personality and Social Psychology*, 5(79): 763–775. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.79.5.763>.
- Heise, Lori, E Greene, Margaret, Opper, Neisha, Stavropoulou, Maria, Harper, Caroline, Nascimento, Marcos, Zewdie, Debrework. (2019). Gender inequality and restrictive gender norms: framing the challenges to health, Gender Equality, Norms, and Health. *Journal on behalf of the Gender Equality, Norms, and Health Steering Committee*, 24(393): 40–54, [http://dx.doi.org/10.1016/S0140-6736\(19\)30652-X](http://dx.doi.org/10.1016/S0140-6736(19)30652-X).
- Jayachandran, Seema. (2015). The Roots of Gender Inequality in Developing Countries. *First published online as a Review in Advance*, 7:63–88
- Menniti, Adele, Demurtas, Pietro, Arima, Serena, and De Rose, Alessandra. (2014). Gender inequality at home when mothers work. The case of Italy, *Social Science & Medicine*, 4(59): 695-708.
- Napier, Jaimel. L, Thorisdottir, Hulda, Jost, John T. (2010). The joy of sexism? A multinational investigation of hostile and benevolent justifications for gender inequality and their relations to subjective well-being. *Sex Roles, A Journal of Research*, 7-8(69): 405–419. <https://doi.org/10.1007/s11199-009-9712-7>
- Tsikirwa, Taru, Chitpa, Moffat. (2017). " Gender Inequality Vis -À-VIS Culture and The Role of Women IN in Socio –Economic Development". *African Journal of Social Work*, 7(1): 27-36.
- Turner, Jonathan. (1999). *The Structure Of Sociological theory*. Sixth Edition.
- World Economic Forum (2022). *Global Gender Gap Report*, Cologne/ Geneva Switzerland.

استناد به این مقاله: بختیاری، حمید؛ حضرتی صومعه، زهرا و ودیعه، ساسان . (۱۴۰۲). بررسی رابطه نابرابری جنسیتی و توسعه فرهنگی (مورد مطالعه: دانشجویان زن دانشگاه آزاد اسلامی تهران). فصلنامه برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی، ۱۴(۵۷)، ۴۴۸-۴۱۷.

Social Development and Welfare Planning Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.